

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XX. Vtrum delectatio sit mensura bonitatis rerum omnium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

perfectiua suæ causæ. Neque hinc sequitur operationes esse simpliciter propter delectationes, & non è conuerso: quia in omni genere nobilior, ac præeminentior habet rationem finis simpliciter; & tantum secundariò, atque cum subordinatione, quod est ignobilior. Quo pacto dicitur corpus esse propter animam, & non è conuerso; tamen corpus etiam perficiat animam, & eatenus habeat rationem finis secundarij. Eodem igitur modo delectatio habet rationem finis respectu operationis, & vt talis potest mouere ad operandum.

Ad 7. Perfectio operationis est duplex, alia naturalis, & alia moralis. Perfectionem naturalem adicit semper operationi quælibet delectatio; moralem verò sola delectatio conformis rectæ rationi, & regulata per eandem. Vnde obiectio laborat æquiuocatione.

Q V Æ S T I O XX.

Vtrum delectatio sit mensura bonitatis rerum omnium?

Videtur non esse. 1. Quia aliqua delectationes sunt malæ ex sua natura. Imò omnes delectationes sensibiles habent adiunctam sibi aliquam malitiam, tum quia impediunt aliquatenus vsum rationis, vt dictum est in questione præcedenti, idque èd magis, quò maiores sunt, vt pater in delectationibus Venereis, quæ sunt maiores reliquis omnibus corporalibus, proptereaque absorbent penitus, atque suspendunt vsum rationis, ligantque totaliter intellectum, vt dicitur lib. 7. Ethic. cap. 11. tum quia quod prosequitur improbus quisque, & expers rationis, fugit verò compos rationis, idemque probus, ac virtuosus, est malum, quia vt dicit Philosoph. lib. 10. Ethic. cap. 5. *Virtuosus est mensura, & regula humanorum actuum; atque spiritalis iudicat omnia*, vt dicitur 1. ad Corinth. 2. 15. Fugit autem delectationes corporales probus quisque, ac virtuosus, & eandem prosequuntur bestia, & pueri, atque improbi quique, & èd magis quò sunt deteriores. Impossibile porò est, vt quod est malum, aut habet adiunctam malitiam sit mensura bonitatis.

2. Summum in vnoquoque genere est mensura ceterorum, vt dicitur lib. 10. metaph. text. 3. Delectatio autem non est summum bonum: quia operatio, quæ est causa delectationis, est melior eadem. Deinde summum bonum nulla additione fit maius. Delectatio autem est melior superaddita virtute. Ac demum, quod est summum bonum, est bonum semper, ac vniuersaliter. Non autem omnis delectatio est bona, sed plures sunt malæ tum moraliter, tum etiam naturaliter, vt pote nocentes, & animo, & nonnunquam corpori. Ergo delectatio nequit esse vniuersalis mensura, & regula bonitatis.

3. Causa est mensura effectus, & non è conuerso. Operatio autem est causa delectationis, & non è conuerso, vt dictum est quæst. 18. Ergo operatio magis, quàm delectatio est mensura bonitatis. Vnde delectationes iudicantur esse bonæ, vel malæ, quia consequuntur ad operationes bonas, vel malas; & non è conuerso.

4. Amorem, & concupiscentiam non minùs, quàm delectationem causat vnumquodque obiectum, maiorem, vel minorem, prout contigerit ipsum esse magis, vel minùs bonum. Et præterea iidem affectus amoris, & concupiscentiæ, ac desiderij sunt noti vnicuique non minùs, quàm delectationes. Licet igitur mensurare bonitatem obiecto-

rum omnium amore, & concupiscentia, seu desiderio non minùs, aut aliter, quàm delectatione. Nulla igitur speciali ratione conuenit delectationi, vt sit mensura bonitatis.

Art. 1. Respondetur. Finis est mensura, & regula eorum, quæ sunt ad finem. Dictum autem est, delectationem simul cum operatione, ad quam subsequitur, & cum qua facit vnum, velut eius forma, habere rationem finis. Ergo delectatio simul cum operatione, ad quam subsequitur, est mensura, & regula bonitatis ceterorum omnium, tum affectuum, tum etiam obiectorum, respectu vniuscuiusque. Quia verò in concreto ex operatione, & delectatione subsequente, delectatio habet rationem quandam specialem finis, quam non habet operatio ipsa, quatenus delectatio est finis etiam tanquam terminus vltimus, vltra quem nullus est progressus agentis circa vnumquodque obiectum; propterea delectationi potissimum attribuitur ratio regulæ, ac mensuræ bonitatis. Qua de causa Philosophus lib. 7. Ethic. cap. 11. dicit, delectationem esse finem architectum, hoc est principalem, ad quem respicientes, vnumquodque, hoc quidem bonum, hoc autem malum simpliciter dicimus. Atque Augustinus ad illud Psalm. 7. 10. *Scrutans cordas, & renes Deus: finis, ait, cura, & cognitionis est delectatio ad quam quis nititur peruenire*. Confirmatur, quia simplicia habent rationem regulæ, & mensuræ respectu mixtorum sui generis. Delectatio autem habet bonitatem simplicissimam, maximèque impermixtam malo. Quia concupiscentia fertur ad bonum absens, ideòque habet bonitatem infectam malo aliquo, ex absentia boni. Et similiter amorì deest aliqua ratio bonitatis quatenus deest ratio præsentia ex parte obiecti, atque eodem modo ceteris affectibus admiscetur ratio mali aliqua, vt patebit in progressu.

Art. 2. Sola delectatio est, quam nulla inficit admixtio malitiæ, iuxta tamen modificationem mox adhibendam. Quia est de bono præsentia, ac possessio, ac proinde circa eius obiectum, quò obiectum eius est, nullus superest locus, aut sollicitudini, & inquietudini concupiscentiæ, ac desiderij, aut amaritudini doloris, ac tristitiæ. Qua de causa dixit Philosophus lib. 2. Ethic. cap. 2. *Ridiculum esse querere ab aliquo, propter quid velit delectari*. Quia nimirum perinde id est, atque querere, propter quid velit purum bonum, purumque volubile. Vnde quoad hoc præeminet delectatio operationi, ad quam consequitur. Quia operatio plerumque est laboriosa, & habet adiunctam fatigationem, quam inducit, vel difficultatem, cum qua pugnat, quàmque superat. Delectatio verò imponit finem toti molestiæ, & adiungit cumulum puræ bonitatis, ac iucunditatis. Igitur delectatio est mensura bonitatis reliquorum omnium affectuum, omniumque operationum. Quia verò omnia sensibilia, quæ sensibilia sunt, habent pro fine substantias sensitiuas, atque ipsæ substantiæ sensitiuæ habent rursus pro fine operationem, atque pro fine reliquarum operationum habent operationem, seu actum præcipuam, maximæque bonitatis; concluditur delectationem esse finem modo dicto rerum omnium sensibilibum, quæ sensibiles sunt. Paret autem eandem esse proportionaliter rationem de bonis intelligibilibus infra Deum, comparatione delectationis spiritalis. Igitur delectatio in genere est regula bonitatis omnium rerum infra Deum, sensibilis quidem sensibilibus, intellectualis verò intelligibilibus.

Art. 3. Sicut autem delectatio in genere est mensura, & regula bonitatis in omni alio genere: ita summa delectatio est mensura, & regula bonitatis reliquarum omnium delectationum. Quia verò

summa delectatio est de summo bono ; Summum autem hominis bonum est Deus ; brutorum verò est supremum tangibile iuxta dicta in quæst. 18. ad 7. sequitur mensuram , & regulam humanarum delectationum esse delectationem circa Deum, mensuram verò, & regulam delectationum brutalium esse delectationem contactus mutui brutorum, quatenus summè inuicem congruentium in vnaquaque specie. Quapropter delectationes humanæ, quæ impediunt, aut minuunt delectationem circa Deum in patria, eo ipso sunt malæ. Quæ verò conferunt ad eandem sunt bonæ, & physicè, & moraliter. Ac demum quæ neque iuuant illam, neque impediunt, aut minuunt sunt tantum physicè, & naturaliter bonæ absque vlla aut bonitate, aut malitia morali. Idem dicitur proportionaliter de bonitate, & malitia purè naturali, ac physica delectationum brutalium relatiuè ad prædictā delectationem secundum tactum. In hunc igitur modum delectatio est mensura, & regula bonitatis rerum omnium, vt tradit D. Thomas quæst. 34. art. 4. Licet enim non instituerit quæstionem vsque adeo vniuersalem, vsus tamen est ratione applicabili vniuersaliter, vt à nobis factum est pro modo præsentis instituti, siquidem agitur de delectatione, eiusque bonitate in communi, & quidem magis directè de bonitate naturali quam de morali, ad quam se restrinxit D. Thomas.

Ad 1. Quod aliqua delectationes sint malæ moraliter, atque eò deteriores, quò maiores sunt, inter eas, quæ pertinent ad appetitum sensitium, non tollit quominus eadem sint naturaliter bonæ, & mensura bonitatis purè naturalis suorum obiectorum. Multò verò minus id ipsum impedit, quò minus delectatio in genere sit mensura, & regula omnis bonitatis tam honestæ, quam vtilis, & iucundæ, aut quominus aliqua delectatio sit similiter mensura, & regula bonitatis omnis moralis, vt apparet ex dictis. Neque verò id subsistit, quod assumitur, probum quemque, ac virtuosum vitare omnem delectationem corporalem, absque delectu, & exceptione. Prosequitur enim potius eas delectationes corporales, quibus fouetur honesta aliqua operatio, quæque iuuant ad superandam difficultatem, & incommodum temporale, quod adiacet operationi honestæ. Differentia itaque hominis probi à prauo, & à bruto hæc est, quod hi prosequuntur delectationes corporales præcisè ratione sui. At virtuosus admittit easdem cum subordinatione ad delectationem spirituales, præsertim circa Deum, eademque metitur terminos delectationis circa sensibilia.

Ad 2. Dictum iam est, delectationem in primis facere vnum cum operatione, ad quam subsequitur, ac proinde non esse illi contraponendam : quia vt dicit Philof. lib. 1. Ethic. cap. 8. delectatio non est aliquid extraneum ab operatione virtutis, sed aliquid ipsam concomitans. Dictum deinde est delectationem habere rationem mensuræ cum proportionem, & ordine quodam. Nempe delectatio in genere esse mensuram bonitatis in genere, & sensitiuam sensibilibus bonorum, atque intellectualem intelligibilem. Qua distinctione occurritur rationi obiectionis, & simul excluditur duplex error, alter Stoicorum dicentium omnes delectationes esse malas, alter Epicureorum dicentium omnes delectationes esse bonas. Epicurei enim confuderunt bonum secundum quid, quod vt minimum inest cuilibet delectationi, cum bono simpliciter, seu cum bono cui non adiacet ratio mali cum præ eminentia supra bonitatem. Stoici verò restrinxerunt totum genus delectationis ad delectationem sensibilem,

ac corporalem, eamque quæ sitam, ac admissam ratione sui, nec regulatam superiori alia delectatione ; nempe ea, quæ est suprema in parte intellectuali. Patet autem ex dictis superius vtriusque halucinatos esse, sed magis Epicureos.

Ad 3. Dicitur iterum operationem facere vnum cum delectatione, quam ingerit, ideoque rationem regulæ tribui re ipsa coniunctim vtrique. Verum quia delectatio est vltimum complementum bonitatis conuenientis toti concreto, ideoque habet specialem quandam rationem finis, & termini vltimi ; propterea ipsi potissimum adscribitur, & realiter conuenit, vt sit mensura, & regula bonitatis.

Ad 4. Finis amoris, & concupiscentiæ est delectatio. Ergo eadem delectatio est mensura bonitatis conuenientis amoris, & concupiscentiæ, & consequenter eorum etiam, circa quæ versatur vterque hic affectus. Nec enim conuenit ratio mensuræ cuiusque sufficienti, vt ex eo arguatur, quanta sit bonitas aliquorum aliorum. Sed necesse insuper est, vt illud sit primum, ac notissimum, certissimumque. Licet autem amor, & desiderium sint priores ordine executionis, quam delectatio ; sunt tamen posteriores eadem secundum ordinem intentionis ; atque hic ordo præminet, quia est fundatus in magnitudine bonitatis singulorum, cum ordo executionis sequatur potius magnitudinem necessitatis singulorum. Deinde magnitudo bonitatis in amore, & concupiscentia est minus nota, minusque certa, quam in delectatione. Quia facilius incidit ignorantia, & fallacia circa absentia, aut præscindencia à præsentia, circa quæ sunt amor, & concupiscentia, quam circa præsentia, & atque oculis subiecta fidelibus, vt ita dicam, circa quæ est delectatio.

QVÆSTIO XXI.

Virum tristitia sit passio perturbatiua animalis ?

Videtur non esse. 1. Quia passio est affectus appetitus sensitui, vt dictum est supra quæst. 1. Dolor autem, qui non distinguitur à tristitia, est in corpore, & consistit inensione mali, atque contradicit soli appetitui naturali, seu innato. Quod sit in corpore habetur ex Augustino lib. de vera relig. cap. 12. vbi dicit : *Dolorem, qui dicitur corporis, esse corruptionem repentinam salutis obnoxio corruptioni, per peccatum.* Idem Augustinus lib. de natura boni cap. 20. dolorem cumensione confundit, dicens : *Dolorem in corpore facit sensus resistens corpori potenti.* Postremum de dolore pertinente ad appetitum naturalem, seu innatum, colligitur ex eodem Augustino lib. 8. super Genes. ad lit. cap. 14. *Nisi aliquid bonum, ait, remansisset in natura, nullius boni amissi esset dolor in pena.* Ergo dolor est ex natura, & non ex appetitu sensitiuo. Ergo dolor, seu tristitia non est passio.

2. Tristitia est aliquid vniuersalius quam dolor, eodemque superius : quia tristitia est de malo etiam præterito, & de futuro, nec non de malo etiam spirituali, ac demum de malo secundum omnes sensus indiscriminatim. Dolor autem est de solo malo præsentis, eoque corporali, vt habetur ex August. lib. 14. de Ciuit. c. 7. & 8. & præterea dicitur de solo malo secundum tactum. Cum ergo dolor sit proculdubio propriissimè passio, oportet tristitiam esse superius, & vniuersalius passione. Non ergo rectè dicitur vniuersaliter, quod sit passio.

3. Pertur